

S Kateřinou Tučkovou o jejím chystaném románu *Bílá Voda*

EVA VYBÍRALOVÁ

Do povědomí široké veřejnosti vstoupila Kateřina Tučková (nar. 1980) především svými romány *Vyhnání Gerty Schnirch* (Host, Brno 2009) a *Žitkovské bohyně* (Host, Brno 2012). Za tato díla získala Cenu Josefa Škvoreckého (2010, 2012), Magnesia Litera (2010, 2013), literární cenu festivalu v italském Salernu (2018) a další.

V roce 2017 jí Ústav pro studium totalitních režimů udělil Cenu za svobodu, demokracii a lidská práva, protože se nebála vylíčit některé citlivé kapitoly novodobých českých dějin. Těch se týká i chystaný autorčin román *Bílá Voda*, v němž se zabývá především internací řeholnic, ale dotýká se i tematiky skryté církve. Po rozhovoru s autorkou přetiskujeme z románu ukázkou.

Kde jste získala inspiraci pro svou nejnovější knihu?

O internaci řeholnic za komunismu jsem četla v souvislosti s politickými vězeňkyněmi 50. let, pak jsem narazila na vzpomínky několika představených, ale teprve při návštěvě hřbitova v obci Bílá Voda v Rychlebských horách, kde jsou pohřbené řeholnice tamního kláštera, jsem si uvědomila sílu toho příběhu. Předně to, jak je historie nespravedlivá. Většina z nás zná příběhy internovaných hierarchů, řeholníků a kněží, tedy mužů, ale to, že si podobnými peripetiemi prošly i ženy, že byly vězněny, nasazovány na těžké práce nebo nuceny žít v pohraničních kláštřích mimo zraky lidí, o tom se příliš neví. A přitom to, co prožily, si rozhodně pozornost a uznání zaslouží.

Proč vám toto téma přišlo nosné? Čím má oslovit dnešního čtenáře?

Mám pocit, že je to opomíjená kapitola dějin komunistické perzekuce, která zůstává v pozadí zájmu širší veřejnosti proto, že samotné oběti – tedy řeholnice – byly natolik skromné, že o prožitých příkořích nemluvíly. Braly to tak, že se svým utrpením

přiblížily Kristu, a to, že se na nich dělo bezprávi, prostě neřešily. Bylo to od nich ohromně statečné a obětavé. Nicméně takovým konstatováním by se toto téma nemělo uzavřít, je třeba říct, že ačkoliv se s tím jednotlivé sestry vyrovnaly, zůstávají jejich následovnice stále zranitelné. Perzekuce v komunistických lágrech jen odhalila to, co zůstává problémem dodnes – tehdy k vězněným ženám neměli přístup kněží, a tak byly bez svátostí, nesoběstačné. Řešením by byla změna statusu žen v rámci katolické církve, respektive jejich kněžské svěcení. Měla jsem potřebu se k tomu perspektivou zkušenosti vězněných a internovaných sester vyjádřit.

Jak dlouhou dobu jste potřebovala na přípravu a sepsání knihy? Z jakých pramenů čerpáte?

Bílou Vodu jsem poprvé navštívila tuším v roce 2013 a od té doby jsem na knize více či méně intenzivně pracovala. Do toho jsem dokončovala disertaci, pro Moravskou galerii připravovala publikaci k výstavě o moravském Manchesteru, jak se kdysi říkalo Brnu, vedla festival

Meeting Brno, psala divadelní hry a v neposlední řadě porodila syna. Takže sběr materiálu, ke kterému patří setkávání se s pamětníky a hledání vhodných částí příběhu v archivech, odborných studiích nebo memoárech, po čemž teprve přijde na řadu samotné psaní, to mi tentokrát trvalo skutečně dlouho. Ale tak to zkrátka mělo být. Každá kniha si žádá něco jiného, některá se rodí rychle, doslova se dere na svět, jiná zase zraje pomalu, nabývá, rozšiřuje se a prohlubuje. Nemá smysl to jakkoliv uspěchat. Psaní je pro mě cesta, která je důležitější než cíl.

Kvůli Gertě z románu *Vyhnání Gerty Schnirch* jste prošla s kočárkem dvaatřicet kilometrů dlouhou trasu z Brna do Pohořelic, kudy odcházelo koncem května 1945 dvacet tisíc Němců. Podnikla jste něco podobného pro svůj nejnovější román?

Během práce na *Bílé Vodě* jsem si zamílovala Rychlebské hory, pobyla chvíli v klášteře, a nakonec začala na Cyrilometodějské fakultě v Olomouci studovat teologii. Ačkoliv píšu příběhy, které zrcadlí prožitky někoho jiné-

ho, vždycky je tam nějaký otisk mého osobního prožívání. Téma a můj život se prolínají tak úzce, že ani nevím, jestli něco podnikám proto, abych si ověřila nebo zažila to, o čem chci psát, anebo je to naopak a ty zážitky vstupují do mého života a já o nich pak píšu. Nejspíš je to spojitá nádoba.

Kde máme ve vašich románech hledat hranici mezi historickou skutečností a románovou fikcí? V ukázkách, které přetiskujeme, se objevují jména reálných postav, některá úplná, jiná částečně změněná a ještě jiná zašifrovaná...

To je složitá - a také velmi citlivá - otázka. Píšu o událostech, které se staly, navíc poměrně nedávno, ale klíčovým prvkem pro mě není absolutní věrnost skutečnosti, ale její interpretace skrz silný příběh. Pohybují se přitom v reáliích, které často všichni dobře známe - dvacáté století je stále v kolektivní živé paměti. Proto užívám pravá jména politiků, citace jejich výroků, za milníky mi slouží skutečné, obecně známé události. Příběh hlavních hrdinů bývá ale fiktivní - což však neznamená, že je nereálný. Spíš bych řekla, že zrcadlí to, co se skutečně dělo, ale obsahuje momenty z osudů nejrozumnějších osob. V případě těchto hrdinů volím fiktivní jména. Ale pak se v takových textech vyskytují také charaktery, které si podle mého mínění zaslouží připomenout - jako byla třeba moudrá a laskavá Irma Gabrhelová v *Žitkovských bohyních* anebo jako je kardinální padouch Josef Plojhar v *Bílé Vodě* - a tam se někdy přikloním na stranu ponechání pravých jmen a jindy zas, pokud už se postava od svého předobrazu příliš odchýlí, jméno změním. Někdy jen nepatrně, takže zasvěceným dojde, o koho se jedná, někdy si se šifrou nelámu hlavu. Ale co je hlavní - to, co píšu, jsou romány, nikoliv literaturu faktu, a kromě toho, že chci, aby něco vypovídaly o naší společnosti a jejich

Kateřina Tučková

Foto: Lenka Hatašová

dějínách, soustředím se s poměrně velkým úsilím na strukturu textu, gradaci pointy, věrohodné motivace postav, specifika jejich řeči, na zvyky a koníčky, které by je charakterizovaly, samozřejmě na stylistiku... Zkrátka snažím se vždycky vytvořit fikční

svět, který by fungoval sám o sobě, a protože je to trochu alchymie a k tomu dlouholetá mravenčí práce, nezaslouží si pak - podle mého - pítvat na prvočinitele, určovat kdo byl kdo a případně rozporovat, zda něco bylo přesně tak nebo trochu jinak.

Ukázka z románu *Bílá Voda*

Do děje románu vstupujeme ve chvíli, kdy řádová sestra Evarista a mladý muž Jan poprvé navštěvují Felixe M. Davídka. Oba jsou z Bílé Vody a oba se chtějí vydat na cestu, na jejímž konci je kněžské svěcení. Text ilustrují autentické fotografie internovaných řádových sester, které publikujeme s laskavým svolením Muzea Bílá Voda.

EVANGELIUM PODLE JANA / 1970

Nechce ani pomyslet, jak by se dál odvíjel jeho život, kdyby to nevyšlo. Kdyby se nechali odradit nepřátelským pohledem toho chlapce, sebrali se a odjeli zas zpět. Kdyby Evarista v poslední chvíli nevstrčila nohu do škvíry mezi prahem a dveřmi, a než se ten chlapec vzmohl na odpor, nevyhrkla: „Počkejte! Pro případ, že byste na něj přece jen natrefil, mohl byste mu předat toto?“ a na kus papíru, který vytáhla z tašky, pak rychle nenaškrábala stručný vzkaz. „Zkusíme se stavit ještě zítra,“ dodala, než jim ten chlapec zabouchl dveře před nosem.

Nevěřil, že by se mohlo něco změnit. Když na druhý den v hustém lijáku přešlapovali před vstupními dveřmi, byl si skoro jistý, že tentokrát jim nikdo ani neotevře. K jeho údivu jim však tentýž chlapec, tentokrát s plachým úsměvem, pokynul dál.

„Neznám sice toho, koho hledáte, ale máte-li chuť se před zpáteční cestou trochu zahřát, strýček vás zve na čaj,“ řekl. A jako nějaké páže je pak po schodech vyvedl do patra a pokynul do pokoje, jehož stěny byly od podlahy po strop skryté pod pečlivě vyrovnanými svazky knih, a koberec se ztrácel pod hustě popsanými papíry, mezi nimiž se vinuly jen úzké cestičky ode dveří k pohovce a k pracovnímu stolu. Nad nepřehlednou záplavou rozevřených publikací, časopisů, novin, magnetofonu s mikrofonem a rozházenými kotouči pásek tam seděl soustředěně pracující muž s čupřinou rozčuchaných hnědých vlasů, s útlými rameny a chodidly v objemných vlněných trepkách, kterými sotva dosáhl na podlahu. Vypadal spíš jako letité děčko hrající si za otcovým pracovním stolem než jako biskup, takže Jan na chvíli zaváhal, zda si přece jen nespletli adresu. S šálky horkého čaje v dlaních však přesto usedli, kam jim chlapec ukázal, a napjatě čekali, až ztichne klapot psacího stroje.

Musí přiznat, že byl tehdy skutečně nervózní.

Otec Stauber trval na tom, že mu probace a svěcení zajistí oficiální cestou – samozřejmě že ne v Československu, protože skládat zkoušky na státním bohosloveckém ústavu považovali oba za předem vyloučené. Kolaborantem se rozhodně stát nemínil. Své naděje však oba vkládali do otce Siwiatka, se kterým se bělovodský páter sprátelil během svých římských studií a který nyní působil v polském Krakově a připraveným

českým kandidátům kněžství zprostředkovával svěcení u krakovského arcibiskupa Wojtyly. Nečekané přeložení otce Staubera do kněžského starobince však všechny jejich plány zhatilo. Nezbyvalo než se poohlédnout po někom, kdo by mohl jeho situaci rozumět.

Bývalý trestanec, kterému úřady odebraly státní souhlas s výkonem duchovenské služby, pastýř, který namísto o své stádo pečuje o hadry v dětské nemocnici, nebezpečný radikál, který se vzpírá nejen světské a církevní vrchnosti, ale podle slov otce Staubera – která pohoršeně utrousil nad dopisem, co mu přišel z konsistoře – i samému učení církve, se mu zdál vlastně dobrou volbou. Co byly pochybnosti o pravé víře odbojného brněnského kněze, který si prý na základě papežských fakult obstaral biskupské svěcení tajně, bez vědomí a souhlasu československých primasů, vedle znechucující jistoty, kterou mu skýtal pohled na režimem uznanou církevní vrchnost bezostyšně se pachtící po funkcích a z nich plynoucích požitcích? Nic. Nepovažoval ho za krajní možnost, po které měli sáhnout, leda kdyby už křičelo i kamení, jak se vyjádřil otec Stauber, když se – rozrušený, jak ho ještě nikdy nespátřil – vrátil od sester z kláštera jen několik dní před tím, než ho odvezli. Naopak. Považoval ho za svou poslední naději. S hrdlem staženým očekáváním proto sledoval, jak si ten chlapík před nimi soustředěně kouše špičku jazyka, jak nesmírně rychle buší do psacího stroje, jak s radostným tlesknutím náhle vyskakuje od stolu a kulhavými přískoky se chvatně blíží až k nim, a aniž by je nechal alespoň se představit, pálí po nich otázku za otázkou, jako by se o nich chtěl dozvědět všechno naráz, hned.

To má být snad zkouška? běželo Janovi rozrušeně hlavou, když ze sebe koktavě soukal odpovědi, skládající obraz jeho pochmurné minulosti. Chce si snad ověřit, že jsme ti, za které se vydáváme? A kdo bychom být neměli? přemítal, když pak naslouchal křížovému výsledku, kterému ten rtuťovitý mužík podroboval Evaristu.

„Jaký strom rostl na konci věžeňského dvora? Jak fungovala věžeňská kaple? V kolikátém proběhla velká hladovka?“ vyptával se, když mu vylíčila, co pro ně, křesťanky za věžeňskou zdí, znamenalo jeho požehnání. Sotva mu stačila na salvu otázek odpovídat: „Žádný. Jako sklad prádla. V pětapadesátém.“

Dávno už přítom nestál před nimi, nýbrž rázně maširoval úzkými cestičkami mezi listy rozloženými na koberci, sem a tam a zase zpět, a kdykoli se prosmýkl kolem stolu, něco si poznamenal. Teprve po půldruhé hodině se s nimi zdál být hotov. S rukama založenýma za zády stál náhle nad nimi a pozorně si je prohlížel pichlavýma černýma očima – a jako by přítom pronikal i k jejich nejskrytějším myšlenkám. Jan se musel hodně přemáhat, aby před nimi neuhnul.

„Tak tedy od Anežčiných panen?“ obrátil se pak konečně k Evaristé a tvář mu přitom rozzářil široký úsměv. „Vždycky mě fascinovala kuráž vaší zakladatelky. Vyhánání zlotřilého kléru a renovatio církve skrze nového papeže. Neslýchané! Rána přímo na solar plexus tehdejší rozmařilé sebrance! Jakže se jmenovala?“

„Vilemína,“ nezaváhala ani tentokrát Evarista, ale místo aby v jejích slovech zazněla úleva, ozval se v nich obezřetný tón. „Ale... víte snad, že Svatý stolec nechtěla pro nového papeže, ale pro vicaria Dei, míněno tím - pro ženu?“

„Ovšem! To je na tom všem nejlepší!“ tleskl však radostně do dlaní jejich hostitel. „Palacký při svém studiu bohemik uložených v milánské bibliotéce pro to sice moc pochopení neprojevil, ale budiž mu ke cti, že se nenechal strhnout vlastními předsudky a ten staletí nepovšimnutý inkviziční spis přece jen vynesl na světlo Boží. Abych byl přesný... Kde jen to... No ano, tady!“ poskočil ten mužík napříč pokojem, shýbl se k nějaké hromadě knih a s heknutím z ní vytáhl útlou brožuru. „Tady z něj - byť s určitým despektem k vilemínitskému bludu - cituje. Literarische Reise nach Italien im Jahre 1837, kapitola Die Ambrosianische Bibliothek. A sice: Spravedlivá papežka na zemi ustanoví novou hierarchii, v níž už nebude mocichtivých, svatokupčících ani smilných prelátů, nýbrž vedle pomazaných mužů se budou na řízení

církve podílet i ženy tak, jak tomu bylo na počátku... Skutečně revoluční, nejen na svou dobu! Škoda že to tak blbě dopadlo. Politika je holt neřád, světská stejně jako církevní.“

Rtuťovitý mužík se opět otočil na patě své trepy a rázně vykročil napříč pokojem. Rukama přitom šermoval, jako by odháněl hejno útočícího hmyzu.

„Celý ten proces byl samozřejmě fraška, nedá se mu věřit. Bylo mnohem jednodušší odsoudit Vilemínu pro kacířství než se s ní pouštět do diskuse o hanebných praktikách tehdejšího kněžstva. K její smůle - brát pod svou střechu kdejaké ženské, vyučovat je teologii a tvrdit, že to tak dělal i Pán, to se dalo vyložit různě, že ano? Jako pobuřování, spiknutí - anebo jako trojiční hereze. Nicméně, víte, co se mi na tom líbí nejvíce?“

Oba zavrtěli hlavou.

„Že se jí skutečně báli, mám na mysli vyšší klér. Cizinky přivandrovalé odkudsi z Čech, která měla tu drzost zařídit se - sama, bez mužských členů rodiny a navíc s nemanželským synem! - ve svém milánském domě po svém, ba co hůř, která tam kázala a vyučovala z Písma přesvědčivěji než lecjaký magister theologiae. Paní Boží milosti, domina Dei gratie, říkali o ní tehdy lidi, a taky to, že je svatá a že ten Augiášův chlív určitě vymete. Pochopitelně že z ní ti nahoře měli vítr. Proto si s tím procesem dali takovou práci. Však víte, co o ní

šířili, že ano?“ přikváčil k nim opět ten muž a s pohledem upřeným na jejich rty se zastavil těsně před špičkami jejich bot. Jan, který tehdy o osudu prvních vilemínitů nevěděl vůbec nic, si nervózně poposedl, avšak Evaristu jako by v té chvíli opustila ostražitost, se kterou ještě před chvílí chránila sebe i svou řeholi: „Že se prohlašuje za nové vtělení Ducha svatého, za třetí a pravou osobu svaté trojice, božskou ve své ženské podstatě, stejně jako byl božským ve své mužské podstatě Kristus. Ale sám určitě víte, že to bylo...“

„Roztomilé!“ nenechal ji však domluvit chlapík před nimi a jako před chvílí – opět radostně tleskl. „Mně ovšem nemusíte nic vysvětlovat, mně nejsou denunciační metody Svatého officia neznámé. Já mám ale na rozdíl od Palackého tu zkušenost, abych rozlišil politický proces od psychiatrické diagnózy, a na rozdíl od většiny páterů to srdce, abych půlku lidstva nenechával ve štychu.“

Po těch slovech v pokoji zavládlo hrobové ticho, jediné, co Jan během těch pár vteřin, kdy si je chlapík před nimi naposledy pozorně měřil, zaslechl, bylo splašené bušení vlastního srdce.

„Tím chci říct,“ pokračoval konečně, „že mě zajímáte a že vám věřím. Ale napřed bych vám chtěl říct jedno – nebude to jednoduché. My si nemůžeme dovolit riskovat. Sami jsme v ohrožení. Kdyby došlo k nejhoršímu, církev v Československu s námi ztratí naději na svou budoucnost.“

Těžko popsat tu nesmírnou úlevu, kterou v té chvíli pocítil. Tak přece! Byl to on – biskup Felix, který mimo zraky oficiální církve budoval podzemní síť režimu vzdorujícího kléru a věřících, muž, který byl jeho jedinou nadějí na cestě k nezaprodanému kněžství. Visel mu na rtech, rozechvělý skutečností, že v té zkoušce důvěry obstáli, že se jim konečně nechal poznat a hlavně – že se před nimi otevírá tolik vytoužená budoucnost.

„Předně byste měli vzít na vědomí,“ pokračoval však biskup Felix, zatímco nad jejich hlavami prosvítila jeho paže s varovně vztyčeným prstem, „že cesta ke kněžství je dlouhá a náročná a nespočívá jen ve složených probacích. Rozumějte – v našich silách samozřejmě je připravit na ni každého adepta tak dobře, jak jen lze. Muže stejně jako ženu. Proto jste přišli, že ano?“ kývl směrem k Evaristě. „Protože máte za to, že u nás poskytujeme teologické vzdělání všem. Inu – to je pravda, poskytujeme. A děláme to i bez požehnání shora, s plným vědomím nesouhlasu nadřízených orgánů proto, že nevíme, kdo a za jakých okolností bude nakonec v tomto světě ovládaném nepřáteli církve moct Kristovo učení předávat dál. U nás vyučujeme nejen mladíky připravující se ke kněžské dráze, ale každého, kdo se prokáže čestnými úmysly. Děláme to podle Kristova vzoru – on také učil všechny. V tom jsme s vaší učitelkou zajedno,“ kývl opět směrem k Evaristě.

„A dál?“ pobídla ho nedočkavě Evarista, když se na chvíli odmlčel. Biskup Felix však rázně máchl rukou a chvíli soustředěně naslouchal zvukům, které do po-

koje přicházely z ulice, než k nim opět stočil pozornost a pokračoval: „Co bude dál – to se uvidí. Studium u nás je tvrdé – nezvládne ho každý. Ať už kvůli množství probírané látky, anebo kvůli okolnostem, které ho provázejí. Abych vám nic nezastíral – není to bezpečné. Sledují nás. A já vám říkám rovnou – pokud zavětrím průšvih, obětujte radši jeden úd než celou naši církev. Rozumíme si?“

Pichlavý pohled biskupa Felixe Janovi projel až k morku kostí, cítil zvláštní mrazení, když kývl na souhlas. To už se však biskup otočil k Evaristě: „A aby bylo jasno – především ty máš před sebou překážky, které si teď ještě ani neumíš představit. Tak si pamatuj, cíle dosáhne jen ten, kdo vytrvá.“

Nato cestičkou mezi rozloženými listy kvapně přistoupil ke své obsáhlé knihovně a s hlavou zvrácenou nazad v ní cosi hledal, natahoval se anebo zas skláněl, a přitom na sebe vršil svazky, které jim vzápětí podával: „A začnete neprodleně. Tohle přečtete a příště vrátíte, budou to zas potřebovat jiní. O setkání vás včas zpravím. Máte přístup k tisku? Dobrá. Klíčová pro nás v tom kolaborantském plátku bude strana třetí, nadpisy.“

A pak jim vysvětlil, podle jakého klíče mají ze zasláné pohlednice s nevinnou zprávou o zdravotním stavu tety Daniely pomoci nadpisů na třetí straně Katolického týdeníku vyčíst adresu, kde se skuteční příští setkání biskupových posluchačů, konající se co měsíc na přísně tajeném místě. Než se s nimi rozloučil, rozběhl se cestičkou mezi papíry zase zpět, postavil se za těžký řasený závěs a přes okraj záclony vyhlédl nenápadně z okna.

„Tak přece!“ zašklebil se pak pobaveně. „Inu – jen mokní, trubče. Chápete to? Cyklista postávající v dešti – oni si asi myslí, že jsem retardovaný! No nic. Synovec vás vyvede přes zahradu. Naštěstí máme chápaté sousedy. Za jejich sadem teče potok, podél něho vede pěšina a po ní dojdete k poli. Kolem něj se vrátíte po silnici zpátky k městu a odjedete autobusem z první zastávky po pravé straně. Rozumíte? Těm ťulpasům naštěstí ještě nedošlo, že náš dům má čtyři strany. Pod okna mi pořád posílají případy, o které by zakopl i slepý, no jen se pojdte podívat,“ pokynul jim biskup Felix, aby zpoza jeho zad opatrně vyhlédli na ulici. „Sověštlí soudruzi už sice umí poručit větru i dešti, ale československá kontrarozvědka se nezmůže ani na deštník.“

Počínaje tou návštěvou si co měsíc – v té době už jako zaměstnanec bělovodské léčebny – obstarával sanitární vůz a s Evaristou schovanou pod krabicemi či balíky špinavého prádla v kufru opouštěl Bílou Vodu, aby stejně jako ostatní posluchači toho pečlivě tajeného semináře mířil na nějakou vzdálenou adresu.

Chalupa na konci podhorské vsi, byt na brněnské periferii, maloměstský kostel, z něhož se studenti bohosloví nejrůznějšího věku i vzezření během veřejné mše jeden po druhém vytráceli, aby bočním vchodem nenápadně přeběhli k zadním dveřím šikovně umístěné fary – adresy, které se dozvídali na poslední chvíli a kam se v různé,

přesně stanovené hodiny, aby při hromadném příchodu nepřilákali nechtěnou pozornost, postupně dostavovali. Teprve pak – po společné večeři zakončené modlitbou – začínala výuka. Pokud se to tak vůbec dalo nazvat.

„Co nám o lidských mravech osvobozených funkcí sděluje stanfordský experiment? V čem spatřujete shodu s jeruzalémským procesem, jak ho popsala profesorka Arendtová? A pakliže jste se už seznámili s textem o teoretické kybernetice, co nám o řízení systémů říká zákon nutné variety? Nějaké zajímavosti ze svobodného rozhlasu?“ začínal biskup Felix všechna setkání smršťující otázkami, dalece přesahujícími plán studia, a vtahoval přitom do diskuse každého z přítomných, semknutých kolem něj v těsném kruhu. Dokud mu stačili, protože nakonec vždycky přišla chvíle, kdy na poli svých vědomostí zůstal sám. Ale ani to mu nevadilo. Na své otázky si plynule i odpovídal a ze svého podivně strukturovaného monologu pak před nimi sprádal složitou síť z nepřehledného přediva informací z teologie, filozofie, církevních dějin, eklesiologie, fundamentálky, dogmatiky, liturgiky a morálky, ale i historie umění, fyziky, kybernetiky nebo medicíny.

Bylo to neuvěřitelné, bylo to uchvacující a bylo toho moc. Kolem druhé ranní s ním už málokdo dokázal držet krok. Někteří rezignovali na poznámky a se sešity v klíně jen znaveně naslouchali neustávajícímu proudu biskupových myšlenek, někteří se stěží bránili, aby jim

neklesla víčka, někteří boj s únavou vzdali a opření jeden o druhého spali.

„A kdo tomu nerozuměl, ať si to vymodlí!“ utal svou řeč nakonec biskup Felix nad ránem a chvatnými poskoky se přesunul do svého pokoje, aby se tam připravil na následující večer. Do té doby se snažili vzpamatovat i jeho posluchači, měnící si kromě zápisků i publikace, které při příštím setkání museli zas vrátit do oběhu kolující literatury. Než se zas sesedli v kruhu, sbírali síly, deset, někdy i patnáct vzájemně neznámých lidí shromážděných pod jednou střešou, kteří se neznali ani celým občanským jménem, protože nevědět znamenalo nic neprozradit v případě, že by si pro někoho z nich přišli tajní.

Nikdo neměl potuchy, kam až pavučina vztahů, které mimo zraky světské i církevní hierarchie biskup Felix vybuřoval, sahá. Vedla napříč celou republikou, z níž se sjížděli posluchači a čas od času i přizvaní přednášející, jejichž identita zůstávala vždy tajná, a vedla i do zahraničí, konkrétně do východního Německa, kam biskup před vpádem Sovětů posílal adepty připravené k závěrečné bohoslovecké zkoušce a kněžskému svěcení. Tam je prý biskup Schaffran vítával s polovinou přetržené pohlednice, přesně pasující k té, kterou jim v Brně svěřil jeho rtuťovitý kolega, a o jejich svěcení, stejně jako o aktuálních poměrech v československé podzemní církvi pak zasílal zprávy do Vatikánu. Aby později nebylo pochyb o tom, kdy a kde sestoupil Duch svatý na novou generaci kněží.

To ale bylo před osmašedesátým a před tím, než se otec Felix stal sám biskupem. S první skupinou bohoslovců, kteří studovali za znovu spuštěnou železnou oponou, se to mělo mít bezpochyby jinak. Jak - to nikdo nevěděl. O tom, že se svého kněžského svěcení - když Bůh dá a nikdo je neodhalí - dočká, však Jan nepochyboval. Stejně jako o tom, kdo byl z jejich středu ke kněžské službě povolán především - kdo mezi nimi vyniká v osvojených znalostech, kdo svým přímočarým způsobem podněcuje rozlet jejich myšlenek, kdo má dar číst v lidské duši a přitom mu nechybí soucitnost. Evarista mezi nimi vyčnívala nepřehlédnutelně, jako bohatě nakvetlá růže mezi dosud zavřenými poupaty, a bylo to zřejmější měsíc od měsíce, seminář od semináře, po každé probaci, odkud ji otec Felix vyprovázal s čím dál patrnějším potěšením. Podle toho, jak mu svítilo v očích, nakonec nikdo nepochyboval, že má cosi v plánu - cosi, co skýtalo naději nejen jim, pečlivě se připravujícím bohoslovcům, ale co nepochybně přinese nebývalé možnosti i bělovodským řeholnicím.

PÁTER ALOIS STAUBER PÍŠE NOVOKNĚŽI JANOVÍ / 1973

Drahý chlapče,

nebudu zastírat, že jsem dlouho váhal, jak se postavit k Tvému poslednímu psaní. Nad prázdný list jsem se sklonil už několikrát, avšak pokaždé jsem svou odpověď zahodil. Až nyní, po událostech, kterých jsem byl nuceným svědkem, chápu se opět pera, tentokrát však abych napsal něco, co jsem původně vůbec nezamýšlel.

Nejprve však k Tvé otázce po mém zdraví, na které ses poptával v lístku, co přišel včera. Ne, nemusíš mít strach. Po této stránce daří se mi opravdu dobře, co se tělesné schránky týče, nemohu si na nic stěžovat - skutečně to vypadá, že břímě neduhů, které mě tolik let sužovalo, ode mě Pán Bůh na přimluvu milostiplné Marie Panny Bělovodské odňal, a já se nacházím ve stavu snad i lepším než mnozí muži mého věku. Co se však mého duševního rozpoložení týče, to je jiná. Drásá mne a popuzuje, čeho mi nezbývá než být pouhým svědkem, příliš bezvýznamným, než aby mohl zabránit takovým nepravostem, jaká se před pár dny odehrála v sídelní katedrále. Nevím, zda-li se už do Bílé Vody donesla zpráva o té velké slávě, ale předpokládám, že ano - ostatně psalo se o ní i v tom plátku na podpal - takže o tom, že se apoštolského úřadu ujal nový biskup, ses už nepochybně dočetl.

Za jiných okolností - výtečná zpráva. Ale takto? Nechtěl jsem se té bohapusté šarády ani účastnit, avšak popravdě - neměl jsem na výběr. Kdo z chovanců kněžského domova vládne dosud rozumem a nebyl zrovna upoután na lůžko, musel být té bědné události, kterou jedni nazývají katastrofou a druzí zas mimořádným triumfem československé církevní diplomacie, chtít nechtě přítomen. A tak jsem přímo z první lavice v kněžišti viděl, co bych radši nespatriil, a ačkoliv nesmírně nerad, mohu

k tomu s jistotou říct pouze jedno - toto je konec. S nástupem Vransy na arcibiskupský stolec odzvonila místní církvi hrana, co zbývá, je jen společenství funkcionářů, v němž není Krista, oficiální církev-ničení skryté pod blyštivým hávem liturgie, která pro ně není ničím jiným než vyprázdňenou podívanou pro věřící, náboženským folklorem. Řeknu Ti bez servítků - při pohledu na tu paxteriérskou kypěl jsem vztekem a skrípěl zuby, zatímco při pohledu na ten nebohý lid, dychtivě vzhlízející z chrámové lodi k oltáři, styděl jsem se a zároveň se mi hrdlo svíralo lítostí... Jak tito k tomu přijdou, že jim naši bratři v Kristu zaprodali Boha? Inu, jen si tu pohromu představ, milý hochu - pokusím se Ti ji popsat co nejvěrněji, abys o nic, o žádný okamžik té nešťastné události nepřišel.

K té velké slávě sjely se zástupové z celé Moravy - vesničané z úrodných nížin oblečení do bohatě zdobených krojů i ti z hor v prostém šatu, kteří stáli vedle mužů z měst, nervózně si rovnající klopky konfekčních obleků, mnohé matky svíraly v náručí svá našňořená dítka, přičemž ty začepené v květovaných šátcích natahovaly krky stejně zvědavě jako měšťačky v elegantních kloboučcích, zkrátka - v prostorné katedrální lodi tísnil se nespočetný

dav, v němž jeden vedle druhého byl stejně rozrušen z mimořádnosti chvíle, která se v této diecézi neudála už po dvě dekády, z chvíle, která měla vstoupit do dějin. A jako jedněmi ústy pak všichni nadšeně vydechli, když do chrámu s prvními tóny varhan, se skřípotem lavic, hlasitě si stěžujících na svou věkovitost, vstoupilo i to impozantní procesí. V čele kráčel katedrální kanovník s vysokým, bohatě zdobeným křížem, za ním ministranti pokyvující dýmícími kadidelnicemi, pak ordináři všech československých diecézí, a konečně pak hlavní aktéři – papežský nuncius Casaroli v majestátním purpuru, ordinář pražský a litoměřický a mezi nimi persona nejdůležitější, svěcenec ve zlatem vyšívané albě, náš sličný Vítězslav Vrana.

– Tak mladistvý a pohledný, to bude biskup!, neslo se přitom od úst k ústům obdivně, takže se mi vybavila stará pravda, kterou slyšával jsem od pátera Klingera, totiž že největším mysteriem iniquitatis, čili tajemstvím zla, je, že mívá tak příjemnou tvář – vždyť případ Vranův stal se toho nejpádnejším důkazem! Přítomný lid se tu ve své nevědomosti upřímně radoval a proti nechutnému obchodu, který se měl skrze našeho ordináře před našimi zraky právě zpečetit, nezazněl jediný protestní hlas. Nikdo to neprohlédl anebo nedbal – anebo mlčel jako já. Ano, čteš správně. Ani já jsem se neozval. Nepotřebný, nevlivný, ustájený v kněžském domově jak

stará herka na dožití, stál jsem tam ve stavu podivné letargie, schopen v rozhodné chvíli leda tak hledět před sebe a probírat se momenty, v nichž se té katastrofě dalo snad ještě zabránit. Ovšem bezvýsledně a především – pozdě. V okamžiku, kdy ten okázalý průvod za tónů mešní písně *Ejhle, oltář Hospodinův září* přicházel uličkou mezi lavicemi ke kněžišti, nemohl jsem už učinit nic. A tak mi nezbývalo než pozorovat, jak se ti hrobaři místní církve šikují kolem oltáře, zdobeném čerstvými květinami z arcibiskupských skleníků, jak se všem ve světle plápolajících svící blyští slavnostní roucha, jak jim oči upřené k majestátním křeslům, stojícím po bocích obětního stolu, září jako v horečce, prozrazující stav choroby, která tak často pustoší pastýřský sbor, totiž té, co se zve mitrosis inflammatoria, čili zápal po mitře.

– Dobrý pastýř zná své ovce a ony znají jeho, tak jako ho zná Otec a jako on zná Otce, nesla se po vstupní antifoně chrámem slova z Janova evangelia. – Dobrý pastýř je vodí na dobrou pastvu, neuteče, když se blíží vlk, dobrý pastýř za své ovce položí svůj život, předčítal kanovník, co bylo určeno především svěcení a co mi doslova rvalo uši.

Tento – a dobrým pastýřem? Vždyť biskup Ondrášek raději skončil, než by přihlížel podvratnému konání tohoto škůdce, vždyť ve třetí lavici sedí jeho družka se dvěma syny, kterým opatřil dům podobný hradu, vždyť víc než prospěchu svého stáda hledí si tento bezbožník výhod,

kteřer mu plynou z přízně státního úřednictva! Pane – jak Tvé volbě rozumět?, bouřilo se ve mně, zatímco jsem prosil Všemohoucího, aby ještě nějak zasáhl, jakkoliv, ale hlavně neprodleně. Marně. Čtení doznělo, světitel spolu s ostatními povstal, a pak se napětím ztichlým chrámem roznesl jejich hlas: – Přijď, Duchu přesvatý...

Nepřidal jsem se k ostatnímu kněžstvu, nemohl jsem. Čelist mi svírala křeč, rty ztuhly a jazyk se přilepil k patru. Má ústa, stejně jako celá má bytost se vzpírala vzývat Ducha svatého, který měl v příští chvíli sestoupit na Vítězslava Vranu a posvětit jeho konsekraci, a tak jsem jen mlčky sledoval konání sboru světitelů, mezi nimi především pražského biskupa Tomáška a litoměřického Trochty, jejichž sklopené pohledy a neznatelně se pohybující rty svědčily sice o obrovské tíze jejich sebezapření, ale co naplat, i o jejich neschopnosti a selhání.

Vždyť to byli právě oni, poslední čeští biskupové zastávající svůj úřad s požehnáním Vatikánu, kdo nezabránili papežovu nepochopitelnému rozhodnutí dosadit na léta osiřelá a komunistickou vládou blokovávané biskupské stolce nové pastýře z řad paxteriérů, v tomto případě přímo jejich předsedu! Kdo jiný než oni měli zasáhnout? Nehledě na riziko, které by pro to museli podstoupit, i když – a to nikdo nepopírá – mohlo být i smrtelné.

Však jsem Ti o tom tuhle psal, totiž že po osmnácti letech internace se do svého úřadu konečně navrátil českobudějovický biskup Hlouch, aby ho po noční návštěvě církevního tajemníka našli s puklým srdcem. Alespoň odešel se ctí, poctivý před Bohem i před lidmi, a nesnížil se k tomu, aby odevzdaně přihlížel, jak ti samí, co štvou církev římskokatolickou v Československu k bědnému konci, dosazují na osiřelá biskupská stolce vlastní muže z našich řad! To je přece trestuhodné! Anebo spíš – jak jsem si uvědomil při pohledu na papežského nuncia – je to celé směšné a naivní, totiž ona východní politika Svatého otce Pavla, který v domněnání, že by u nás církev bez episkopátu nepřežila, svolil k takovéto pohromě. Ano, vskutku, byl směšný – tento měkký a uhlašený Casaroli, který nebyl ani v nejmenším obrazem majestátnosti Svatého stolce, nýbrž spíš obrazem naprosté bezvýznamnosti a bezmoci – pouhý reprezentační panák, odkázaný bez znalosti místního jazyka a prostředí na předsedu Hrozného, pozorně po celý čas sledujícího každé jeho slovo i hnutí, aby o něm mohl podat raport tajné policii... Ne, neměl jsem s ním v jeho ostudné dějinné úloze slitování. Ani trochu. Spíš jsem mu v duchu spílal a zlořečil, když rozechvělým hlasem předčítal z pověřující listiny Svatého stolce: – Vis ergo, frater carissime... a v chrámu ztichlém napětím se tázal klečícího svěcence, zda-li chce jít ve stopách Kristových a otcovsky přitom vést jeho lid cestou spásy.

– Volo, ano!, zněla na to samozřejmě Vranova odpověď.

– Chceš se vytrvale modlit k Všemohoucímu, rádne plnit úkoly vyplývající z plnosti kněžství a biskupského poslání?

– Volo, ano!

– Chceš svědomitě budovat církev, chceš věrně setrvalvat v její jednotě spolu s celým biskupským sborem pod vedením Kristova nástupce, Svatého otce Pavla VI., ptal se ten nešťastný papežský ouřada, než klečícímu Vranovi zvlnil rty pobavený úsměšek, před kterým i on, stržen trapnými rozpaky, nejistě couvl.

Neměl jim uhýbat, neměl! S podvodníky a lháři se nevyjednává, ani se jim neustupuje! Kdyby československé diecéze zůstaly bez svých pastýřů, bylo by to pro místní církev menší zlo, než které nastává nyní, kdy na biskupské stolce usedají zaprodanci, svolní na pokyn svých chleboďárců ničit církev zevnitř! O tom jsem totiž plně přesvědčen, že papežova východní politika přinese trpké plody, které se mnohým brzy dozajista zhnusí – a co pak? Zavrhnou církev? A jejich děti pak zavrhnou Boha? A děti jejich dětí? Říkám Ti, chlapče, to, co se nyní děje před našimi zraky, to je hrozný omyl, hrozné provinění na celých příštích generacích československých věřících!

Avšak – tam, v sídelní katedrále, nebylo už cesty zpět.

– Volo, Deo auxiliante, ano, s pomocí Boží, chci!, pronesl Vrana a v té chvíli se už věcem příštím nedalo zabránit.

– Qui coepit in te opus bonum, Deus ipse perficiat, tak ať Bůh dovrší dobré dílo, které v tobě započal!, pozvedl nad hlavu klečícího své dlaně papežský nuncius a jeho rty se začaly pohybovat v tiché konsekraci modlitbě.

Veškerý přítomný dav v té chvíli napětím strnul, lidé zatajili dech, nikdo se neodvážil ani špitnout, aby snad nenarušil ten nanejvýš tajemný moment, kdy na svěcence sestoupí – nezvratně a navždy – Duch svatý. A právě tehdy, v tom posvátném okamžiku, jsem se lekl, div se mi srdce nezastavilo, neboť se mi přímo za zády šeptem ozvalo: – Cesty Páně jsou nevyzpytatelné, nemám pravdu, otče?

Spíš po čichu než po hlase poznal jsem přítom někdejšího ministra Plojgara, který cestou z Prahy už zjevně řádně popil a který se – nyní už jako bezvýznamný řadový poslanec – se strmým vzestupem svého bratra v Kristu i v partaji, jemuž teď holdovali všichni jeho bývalí pokrokoví kněží, nebyl očividně s to smříit.

– Ale nenechte se mýlit! Náš přítel se sice usmívá, v duchu však skřípe zuby – slyšel jste, že se objevily jisté překážky, kvůli kterým Svatý otec nesvolil, aby užíval arcibiskupský titul? Musí se holt spokojit s pouhou mitrou biskupskou, uchechtl se podroušeně Plojgar a mně teprve nyní došlo, že má pravdu, že ačkoliv Vrana právě usedá na arcibiskupský stolec moravského metropolity, jmenoval ho Vatikán pouhým titulárním biskupem.

Proč? To, milý chlapče, nevím. Že by Svatému otci přece jen nebyl neznámý Vranův charakter, že by se doslechl o jeho družce a synech, že by vládním vyjednávačům s protřelým Hrozným v čele přece jen zcela neustoupil? Nevím, ale při pohledu na svěcence, kterého nuncius Casaroli právě pomazával křížem, kterému nasazoval biskupskou mitru, předával prsten a berlu, při pohledu na věřící, kteří mu k nohám skládali dary z moravských vinic a polí, kteří se skláněli k jeho ruce, aby jim požehnal svým prvním biskupským požehnáním, došlo mi, že je to

vlastně jedno. Moc bude mít Vrana stejnou, ať už bude arcibiskupem či biskupem, o to se už jeho přátelé na vládě postarají.

- Děkuji Svatému otci Pavlu VI. za nezměrnou důvěru, pronášel pak svůj první projev novopečený biskup, Jeho Excelenci, kardinálu Casaroli za udělení biskupské konsekrace, prezidentu republiky Ludvíku Svobodovi i přítomným představitelům vlády v čele se soudruhem předsedou Státního úřadu pro věci církevní Hrozným za souhlas k výkonu biskupského úřadu, spolubratřím ze sdružení Pacem in terris za nezištnou pomoc i za to, že v posledních letech tolik přispěli ke konsolidaci na československém církevním úseku, a slibuji, že se vynasnažím plnit své povinnosti, sloužit lidu své arcidiecéze a prospívat milované vlasti, a to poctivě a uvědoměle v duchu svého biskupského hesla: Ježíš Kristus – život, světlo a vítězství.

Ano, vítězství! To je to pravé slovo, které toho muže, stojícího u ambonu jak na stupni vítězů, charakterizuje nejlépe, muže, který svou cestu z kaplanky v zapadlé farnosti přes děkanství a vikariát až na biskupský stolec nezavrší před cílem. Neboť – a jednou si na tato má slova vzpomeň – tohoto muže biskupská mitra neuspokojí. Ten míří výš a dál, k nejvyšší metě, ke které se skrz své vlivné styky bezpochyby profunkcionáři. Neboť s touhou po moci je to vždy stejné – nejprve klokotá jako útlý pra-

mínek prýstící z nedostatku, který s každou další šancí roste a sílí, brzy je z něj potok, řeka, jezero, moře, oceán, širý a bezbřehý, protože touha po moci narůstá, dokud před sebou člověk má nějakou příležitost. A takoví, jako Vrana, budou vždy ochotní upsat se třeba samotnému ďáblu, aby jim pomohl větší moc získat – ne však proto, aby mohli svému lidu sloužit, ale aby mu mohli panovat.

Drahý chlapče, končím toto psaní rozerván a znechucen, neboť nevidím na obzoru naděje. Lepší zítřky, obávám se, za méhožití už nepřijdou. A z hlubin svého zoufalství vidím i to, o čem jsi mi poslední psal, naráz jinak. Vracím ti pastýřský list toho podivného apoštola ženské spásy, neboť není bezpečné mít ho zde, avšak vracím Ti ho po mnohém pečlivém pročtení a – neřeknu proti němu nic. I když jsem původně chtěl. I když jsem vzal tolikrát pero do ruky, abych Tě přivedl na cestu pravé víry – nyní si už nejsem jist, která to vlastně je. Vím snad už jen jedno. A to, že i když jsem byl původně proti tomu, aby se ženám dostalo kněžského svěcení, ba i jen proti tomu, aby byly vyučovány v bohosloví, nyní, vidím-li, kdo všechno se sápe po klíčích, slábnou moje výhrady. Neboť *distinguendum est*, je třeba rozlišovat. Nejdůležitější je, jde-li o poctivého člověka. Nepřítelem církve není vzdor našich sester v Kristu proti tradici, je to slepá touha po moci, ochotná za privátní prospěch pominout vše, co je bohabojnému křesťanu svaté. A tak

namísto abych se proti troufalému učení Tvého světitele stavěl – rozhodl jsem se mlčet, ba co víc, tichou modlitbou se každý den přimlouvav za ty, kteří se rozhodli kráčet ke Kristu cestou nepřímou a nelehkou, zato s čistým svědomím.

S požeňáním

Alois Stauber, páter bělovodský t. č. ve výslužbě

PÁTER JAN PÍŠE BĚLOVODSKÝM ŘEHOLNICÍM / 1979

Dopis vložený mezi stránky Tobiina deníku

Drahé sestry,

hned se posaďte, abych vás neměl na svědomí – sedíte? Tak tedy dobrá, teď vám můžu prozradit tu novinu – před chvílí jsem si sebral svých pár švestek a prošel branou, uprostřed parného léta sice ve vlněném svetru, do kterého se dali moli, ale přešťastný, protože na propustce se skutečně skví černý na bílém štempl, že mám odkrouceno, navíc to modré nebe nad hlavou – aleluja! – přesně takhle jsem si celých těch čtyřadvacet měsíců představoval svobodu! Co mě jedinečně mrzí je, že se k vám jen tak nevrátím – dostal jsem umístěnku v Praze, a abych pravdu řekl, není ani nijak zlá. Místo pocintaných ubrusů v léčebně teď budu chodbami tlačít vozíky knih, poněvadž v depozitáři národní naší bibliotéky se přede mnou rýsuje hvězdná kariéra sedmého podržtašky pátého podavače, čili se mi zdá, že budu mít dostatek času se tam i leccos přiučit. Adresu dám na vědomí, až se někde napevno usadím. Pošlete mi pak pár mých věcí? Někde sezóně příhodnější prádlo a pár knih, co jsem nechal v podkroví – Marta už bude vědět. Pro tuto chvíli zasílám jen tři sta osmnáct hubiček, to se ví, že na cíp vašich rouch, a k tomu jednu vypečenou literární kejkli, která vás, předpokládám, stejně jako mě pobaví. Složil ji mukl z vedlejšího bloku, říkájí mu Magor, ale já myslím, že je to nesmírně vzdělaný člověk a k tomu skutečně mimořádný básník!

Objímá Jan

V bělostné říze biskup Vrana,

věří tak, jak mu věří strana.

Než trochu je mi s podivem,

že mi při mši svatě místo křížem

nežeňná srpem a kladivem.

BISKUP FELIX PÍŠE EVARISTĚ / 1985

Milovaná dcero, pax et bonum!

S nesmírnou radostí jsem tentokrát vyslechl raport našeho společného přítele, který mne před několika okamžiky kromě obvyklých zpráv seznámil i s nesnáze, jimž při výkonu své služby v posledních měsících čelíš, a proto spěchám, abych Tě v plnění Tvého misio povzbudil.

Imprimis: Děkuj za strasti, se kterými se potýkáš, neboť s nimi víš, že jsi na správné cestě! Víš přece, co říká sv. Jan od Kříže: Vždyť trpíš ten, koho se dotkla ruka

Pána. A k tomu já dodávám: Bez boje není vítězství, bez horoucího tlaku diamant!

Ostatně kdo by Ti do cesty mohl položit největší překážky? Ti, jejichž odpor jsme očekávali? Nikoliv. To by bylo příliš snadné. Nejtěžší bitvu musí svést člověk na svém vlastním poli. Čili co se Tebe týče – musíš se holt popasovat s těmi, kterým je Tvá služba určena a které se Tě teď pohoršeně anebo s pohrdáním straní, když Tvé konání považují za plod pýchy, když Tě zatracují. Co s tím? Nech je. Ať mají přesně to právo, po kterém my voláme – právo volby svobodně si vybrat svého kněze a zповědníka. Upřednostní-li člověka, který jejich důvěry obratem zneužije, před tím, který slouží z poctivé vnitřní potřeby, který nehledí na prospěch ani hodnosti či vyznamenání, který pláče s plačícími a raduje se s radujícími, v zimě i v horku, v hladu i v žízni, v nebezpečnosti od lidí svého národa, ba i v nebezpečnosti smrti (2Kor 11, 23-28), jen proto, že je ženou, pak je to jejich věc. Nemají holt odvahu přijmout novou kvalitu bytí. Kdo by se jim ale divil? Vždyť ani naši diakonové nemají vůli vyjít vstříc novým situacím a přetvořit staré nedostatky k nové tvářnosti světa, pokud v nějaké změně nevidí vlastní prospěch! Radši zůstanou nástrojem odcházejícího času než nástrojem, který by přinesl Nový Jeruzalém. A nejdou-li příkladem oni, pak se nelze divit ostatním. Co naplat, je to pořád to samé – a i teď se Duch svatý ještě cosi nahoní, než staré pořádky dojdou změny, a nebudeme si nalhávat, že by se to tentokrát obešlo bez obětí.

Nicméně s tím bylo nutno počítat – nikdo nesliboval, že Tvoje cesta bude lehká, ostatně k velkým cílům přece nevedou pohodlné stezky! Po takové žádán z Tvých předchůdkyň nekráčela, nýbrž právě naopak, s neumdlévajícím úsilím se lopotily přes překážky, bez nichž by se – a v tom právě spočívá jejich smysl – nenaučily chápat nejhlubší lidské pohnutky, nezakusily strasti a bídu a nepoznaly tak velikou milost Boží! A ačkoliv za své přesvědčení kolikrát zaplatily i cenou nejvyšší, není pochyb, že jejich dílo mělo nesmírný význam, vždyť teď celému lidstvu svítí jako pochodeň na správnou cestu – vpřed!

Generaliter: Nevzdávej se a nenech se umlčet!

A kdyby nám okolnosti nepřály a my se neměli nějaký čas příležitost setkat – pamatuj, že v těchto podmínkách, kdy není radno kdekomu, kdo se tváří jako přítel, věřit, je holt nejlepší cestou jednat podle svého nejlepšího svědomí, rozhodně a ihned, však poctivost našich úmyslů se už časem vyjeví. Nejpozději ve chvíli, kdy to tu praskne a kdy při první svobodné cestě ad limina budu moct Svatému otci sám vysvětlit veškeré důvody našeho konání, které On bezpochyby pochopí.

Tobě tím však chci říct toto: Kdo položil ruku na Jeho pluh, ať se neotáčí. A tak i Ty pokračuj ve své práci, a neotáčeš se, ať už se bude brázda pod Tvým nástrojem vzpírat jakkoliv – Duch sv. Tě povede!

biskup Felix

episcopus in spiritualibus pro tota ČSSR

pd